

УДК 342.98

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.03.2.15>

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО СЛУЖБИ У ПОЛІЦІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Желізняк А.С.

*ад'юнкта кафедри адміністративного права і процесу
Навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів превентивної діяльності НПУ
Дніпровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0009-0003-6586-6550
e-mail: anna2018soglasie@gmail.com*

Желізняк А.С. Міжнародний досвід психологічної підготовки до служби у поліції та психологічного забезпечення поліцейських.

У статті здійснено розкриття міжнародного досвіду психологічної підготовки до служби у поліції та психологічного забезпечення поліцейських та визначені перспективи його імплементації в Україні. Констатовано, що на шляху європейської інтеграції України, її зближення з Європейським Союзом не лише на законодавчому рівні, а й на рівні звичаєвих норм і правил, які існують у суспільстві, необхідним і важливим є розгляд міжнародного досвіду у правоохоронній сфері, зокрема щодо відбору кандидатів на службу до поліції, професійну підготовку поліцейських та їх подальше психологічне забезпечення. Досвід розвинутих зарубіжних держав свідчить про те, що у поєднанні з використанням конкретних знань, навичок та здібностей для захисту людей, суспільства і держави, поліцейські мають бути насамперед морально підготовленими до того, щоб діяти в особливих умовах і ситуаціях. Все це засвідчує факт того, що психологічний елемент все ж таки являється ключовим елементом у професійній підготовці поліцейських і є надзвичайно важливим, адже робота у правоохоронній системі здебільшого пов'язана з підвищеним рівнем стресу, постійними емоційними та фізичними навантаженнями. Зроблено висновок про те, що для фахової підготовки поліцейських характерні певні принципи і підходи, у цілому подібні для різних країн, зокрема: раціональність, профільність підготовки, специфіка професійної діяльності та консультування у сфері підготовки поліцейських. Підкреслено, що зазначене відбувається завдяки активним методам навчання, кейс-методикам у аудиторіях для удосконалення проведення поліцейських операцій, у професійній, відбувається безпосередньо у практичних поліцейських органах (підрозділах). Наголошено, що розробка передових наукових теорій в області практичних досліджень і набутого досвіду є безперервним сполученням між освітнім процесом і практикою правоохорони, натомість міжнародна інтеграція сприятиме подоланню розриву між національними системами підготовки поліцейських кадрів. Вищезазначене видається надзвичайно важливим завданням у повоєнній відбудові України та наближенню діяльності Національної поліції до передових європейських стандартів.

Ключові слова: психологічне забезпечення, поліція, поліцейський, емоційний стан, рівень підготовки, психологічна підтримка, психологічний супровід.

Zhelizniak A.S. International experience in psychological training for police service and psychological support for police officers.

The article reveals international experience in psychological training for police service and psychological support for police officers and identifies prospects for its implementation in Ukraine. It was stated that on the path of Ukraine's European integration, its rapprochement with the European Union, not only at the legislative level, but also at the level of customary norms and rules that exist in society, it is necessary and important to consider international experience in the law enforcement sphere, in particular regarding the selection of candidates for police service, professional training of police officers and their further psychological support. The experience of developed foreign countries shows that, in combination with the use of specific knowledge, skills, and abilities to protect people, society, and the state, police officers must first of all be morally prepared to act in special conditions and situations. All this proves that the psychological element is still a key element in the professional training of police officers and is extremely important, because work in the law enforcement system is mostly associated with an increased level of stress, constant emotional and physical stress. It was concluded that the professional training of police officers is characterized by certain principles and

approaches, which are generally similar in different countries, in particular: rationality, specialization of training, specificity of professional activity and consulting in the field of police training. It is emphasized that this happens thanks to active learning methods, case methods in classrooms to improve the conduct of police operations, and in the professional sense, it happens directly in practical police bodies (units). It was emphasized that the development of advanced scientific theories in the field of practical research and acquired experience is a continuous connection between the educational process and law enforcement practice, while international integration will help bridge the gap between national police training systems. The above seems to be an extremely important task in the post-war reconstruction of Ukraine and the approximation of the activities of the National Police to advanced European standards.

Key words: psychological support, police, police officer, emotional state, level of training, psychological support, psychological support.

Постановка проблеми. Згідно Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. У своїй діяльності окрім Конституції України поліція безпосередньо керується міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1]. У свою чергу поняття міжнародного договору України міститься у Законі України «Про міжнародні договори» і визначає його як сукупність договорів, укладених у письмовій формі Україною з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо) [2].

На шляху європейської інтеграції нашої країни, її зближення з Європейським Союзом не лише на законодавчому рівні, а й на рівні звичаєвих норм і правил, які існують у суспільстві, вважаємо за необхідне розглянути досвід країн Європи у правоохоронній сфері, зокрема їхній досвід щодо відбору кандидатів на службу до поліції, професійну підготовку поліцейських та їх подальше психологічне забезпечення. Дослідження цього питання дасть змогу проаналізувати сильні та слабкі сторони національної системи підготовки поліцейських кадрів, а також виокремити міжнародний досвід для вирішення цього питання, що може бути корисним для подальшого впровадження у становлення вітчизняної правоохоронної системи.

Стан опрацювання проблематики. Дослідженню міжнародного досвіду вдосконалення правоохоронної системи присвятили свої праці такі науковці, як: В.Г. Андросюк, О.А. Галустян, В.В. Бондаренко, О.О. Шевчук, Р.П. Томма, Г.В. Звірянський, О.О. Михайловська, В.А. Ташматов, Т.М. Третьякова тощо.

Мета статті полягає у розкритті міжнародного досвіду психологічної підготовки до служби у поліції та психологічного забезпечення поліцейських.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення в Україні громадянам як ніколи потрібно почуватися у безпеці. Обов'язок щодо захисту прав і свобод людини покладається на державу в особі правоохоронних органів у цілому та Національної поліції зокрема. Це здатні забезпечити висококваліфіковані співробітники Національної поліції, які повинні на високому професійному рівні здійснювати покладені на них службові обов'язки. Зазначене стає можливим за умови ефективної професійної підготовки. Досвід успішних країн вказує на те, що у поєднанні з використанням конкретних знань, навичок та здібностей для захисту людей, суспільства і держави, поліцейські мають бути насамперед морально підготовленими до того, щоб діяти в особливих умовах і ситуаціях. Все це свідчить про те, що психологічний елемент все ж таки являється ключовим елементом у професійній підготовці поліцейських і є надзвичайно важливим, адже робота у правоохоронній системі здебільшого пов'язана з підвищеним рівнем стресу, постійними емоційними та фізичними навантаженнями.

В іноземних країнах накопичено великий досвід у підготовці кандидатів на службу в поліції. На підбір та навчання кадрів для роботи у поліції впливає багато факторів, зокрема історичні, політичні та соціально-економічні чинники. Також, на зміст професійного спрямування освіти впливають роль поліції в суспільстві, розвиток науки і техніки, вимоги і службові завдання [3, с. 103]. Особи, які планують потрапити на службу до поліції, проходять дуже вимогливий добір, який включає у себе декілька етапів. По-перше, кандидати надають особисті документи, що ретельно перевіряються для унеможливлення потрапляння до служби у поліції осіб, які були раніше засуджені або які неналежащо характеризуються за місцем свого проживання. Далі, після проходження першого етапу, на кандидатів чекає проведення професійної співбесіди, тестування рівня розумових здібностей та рівня фізичної підготовки.

Також важливу роль при підготовці кадрів до служби у поліції Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки відіграє важливість, значимість та авторитетність самої професії співробітника поліції. Цьому сприяє належний рівень соціального та матеріально-технічного забезпечення, створення позитивного іміджу працівника поліції, що в свою чергу стимулює правоохоронців до належного виконання покладених на них службових обов'язків. Важливим є і соціальне спрямування діяльності правоохоронців до забезпечення і обслуговування безпосередніх потреб і вимог громадянського суспільства. Результатом цього є підвищення ефективності роботи правоохоронної системи [4, с. 93].

У Великій Британії до осіб, які виявили бажання прийти на службу у поліцію, вимогами є вік від 18 років, обов'язково наявність громадянства Великої Британії чи дозвіл на постійне проживання, фізичне і психічне здоров'я, перевіряється відсутність проблем матеріального характеру, наявність кримінального минулого, відсутність татувань, що можуть зневажати авторитетність їх носія, а саме нецензурні висловлювання, вміння вільно володіти англійською мовою [3, с. 105].

У Німеччині навчання майбутніх поліцейських здійснюється у відповідності до програм, виданих Академією Федеральної поліції Німеччини. Система підготовки кадрів дуже матеріально затратний процес, який обходиться Німеччині у приблизно 60 тисяч євро за одного поліцейського протягом двох з половиною років навчання. Спочатку при навчанні відбувається концентрація на вивченні основ теорії і практики діяльності поліції, а потім кандидати приступають до несення служби у практичних підрозділах під керівництвом наставників. Потім навчання продовжується ще протягом шести місяців і лише після цього кандидати можуть здавати іспит на звання поліцейського [4, с. 94].

У Франції прийти на службу до поліції пропонують громадянам у віці від 18 до 35 років, з середньою освітою та належним рівнем здоров'я. Основними рисами, які повинен має майбутній поліцейський є висока моральність і доброчесність. Система профільних закладів освіти включає в себе 20 шкіл по навчанню рядових поліцейських, 2 школи для підготовки середньої ланки та 1 школа по підготовці комісарів поліції [3, с. 106].

У Польщі проходження підготовки до служби у поліції здійснюється у польових та навчальних підрозділах поліції та складається з наступних етапів: співбесіда з кандидатом, тестування загальних знань (громадська безпека та державне управління поліції), визначення рівня фізичної підготовки, тестування з виконання психологічних завдань (рівень інтелекту, поведінка у побуті на суспільстві, визначення резильєнтності – психологічної пружності), встановлення можливості і доцільності надання доступу до інформації з обмеженим доступом, наявність висновку про проходження профільної медичної комісії.

У Сполучених Штатах Америки кандидати на проходження служби у поліції повинні мати документ, про проходження курсів з профільних дисциплін: правозастосування, правосуддя, психологія, адвокатура, історія Сполучених Штатів Америки, громадянське управління, англійська мова, правові відносини, соціологія та торгове право [4, с. 94].

Аналізуючи питання психологічного забезпечення працівників поліції іноземних держав слід зазначити, що навички та знання щодо психологічного забезпечення правоохоронців базуються на тривалих дослідженнях, програмних опрацюваннях і технологічних підходах. Вони спрямовані безпосередньо на підтримку психоемоційного стану співробітників поліції. Враховуючи те, що діяльність поліції включає в себе наявність великих фізичних і емоційних навантажень, підтримання та опанування психологічної стійкості поліцейських являється визначним фактором у здійсненні ефективного виконання службових обов'язків.

У цілому, на підставі багаторічного досвіду правоохоронної діяльності, Франція і Німеччина розробили досить розгалужені психологічні програми для працівників поліції, які складаються, окрім післякризової допомоги також, запобіжні заходи, направлених на сприяння належному психологічному стану працівника незалежно від кар'єрних етапів. Це стало можливо завдяки систематичним профільним обстеженням, які у свою чергу являються невід'ємною умовою подальшого проходження служби та дозволяють виявити емоційне та фізичне вигорання на первинних етапах задля вчасного надання необхідної допомоги. Неабияке значення має постійна підтримки та співбесіди на протязі усієї служби та введення проходження психологічних програм, розроблених відповідними фахівцями, до повсякденної роботи поліцейських.

У Норвегії та Швеції надають перевагу превентивним заходам задля вчасного надання психологічної підтримки. Основою такого підходу є вибудовування довіри між профільними психологами та поліцейський. Пріоритетним напрямком такої співпраці є організація максимально зручного простору для відкритого обговорення набутих проблем, що у свою чергу дозволяє зменшити упередження тематики надання психологічної допомоги серед атестованих працівників.

Канада та Австралія вибудували систему психологічного забезпечення поліцейських таким чином, щоб це призвело до створення новітніх психоосвітніх програм відповідними фахівцями. Задля

підтримки поліцейських у стресових ситуаціях з ними систематично проводять тренінги, направлені на підвищення емоційної стійкості. Окремо слід зазначити, що велике значення надається вдосконаленню програм для ветеранів поліції, щоб полегшити їх адаптацію при виході на пенсію по завершенню строку служби та унеможливлення подальших психологічних травм [5, с. 21].

У свою чергу, Сполучені Штати Америки створили досить розгалужену і розвинену систему психологічної підтримки поліцейських. У її основі стоїть запровадження програми управління стресом з систематичними бесідами і консультаціями спеціалістів і відповідних фахівців, різноманітні навчальні тренінги по підвищенню стресостійкості, надання необхідної підтримки. Значна увага приділяється превентивним заходам по виявленню посттравматичного розладу після завершення участі у різноманітних операціях.

Натомість у Ізраїлі розроблені багаторівневі програми для підтримки як психологічного стану діючих правоохоронців, так і для подальшої реабілітації ветеранів, що включає в себе психологічну підтримку та професійну перепідготовку [6, с. 40].

Отже на прикладі іноземних країн також можна побачити, що психологічна підтримка складається з певного комплексу психологічних та організаційних заходів, які направлені на першочерговий розвиток і формування професійних компетентностей у поліцейських [7, с. 260].

Висновки. Таким чином, враховуючи вищевикладене можна зробити висновок, що для фахової підготовки поліцейських характерні певні принципи і підходи, у цілому подібні для різних країн, серед яких слід виокремити: раціональність, профільність підготовки, специфіку професійної діяльності та консультування у сфері підготовки поліцейських. Те, що відбувається завдяки активним методам навчання, кейс-методикам у аудиторіях для удосконалення проведення поліцейських операцій, у професійній, відбувається безпосередньо у практичних поліцейських органах (підрозділах). Розробка передових наукових теорій в області практичних досліджень і набутого досвіду є безперервним сполученням між освітнім процесом і практикою правоохорони, а міжнародна інтеграція сприятиме подоланню розриву між національними системами підготовки поліцейських кадрів. Це видається надзвичайно важливим завданням у повоєнній відбудові України та наближенню діяльності Національної поліції до передових європейських стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Національну поліцію України: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
2. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.
3. Бондаренко В.В. Досвід підготовки працівників патрульної поліції європейських країн. *Юридична психологія. Психологічне забезпечення правоохоронної діяльності*. 2017. № 1 (20). С. 102–109. URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/view/421/423>.
4. Шевчук О.О., Томма Р.П. Досвід підготовки поліцейських кадрів у зарубіжних країнах. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Ч. 2. С. 92–95. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2018/4/part_2/24.pdf.
5. Звірянський Г.В., Михайловська О.О. Психологічне забезпечення службової діяльності поліції: міжнародний досвід та перспективи правового регулювання в Україні. Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 31 жовтня 2024 року) С. 20–23. URL: <https://surl.li/wbuxspr>.
6. Андросюк В.Г., Галустян О.А. Міжнародний досвід психологічної підтримки поліцейських і військовослужбовців перед звільненням зі служби. *Юридична психологія*. 2024. № 2 (35). С. 34–44. URL: <https://psychped.navs.edu.ua/index.php/psychped/article/view/1665/1656>.
7. Ташматов В.А., Третьякова Т.М. Напрями системи психологічного забезпечення поліцейських в Україні. Габітус. *Соціальна психологія. Юридична психологія*. 2022. Вип. 39. С. 257–261. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2022/39-2022/46.pdf>.